

Barne- og likestillingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

ÁŠŠEMEANNUDEADDJI /SAKSBEHANDLER	MIN ČUJ./VÁR REF.	DIN ČUJ./DERES REF.	BEAIVI/DATO
Margrethe Anti, +47 78 48 42 20 margrethe.anti@samediggi.no	16/2975 - 5	15-338-	11.08.2016
	Almmut go válddát oktavuoda/Oppgis ved henvendelse		

Sámediggi
Ájovvárgaaidnu 50
9730 Kárášjohka

telefonnua: +47 78 47 40 00
www.samediggi.no
samediggi@samediggi.no

Ápningstíðir:
Mandag - Fredag
08:00-15:30

Innspill til Norges femte og sjette rapport til FNs barnekomite

Sametingets innspill til Norges femte og sjette rapport følger nedenfor. Vårt innspill bygger på FNs barnekonvensjon. Som avtalt per telefon tar vi forbehold om endringer etter politisk behandling.

Sametinget har registrert den nye ordbegrensningen, og derfor har også vi forsøkt å holde våre innspill kortfattet.

Når det gjelder listen over høringsinstanser bemerker Sametinget at for å få innspill med større vidde om samiske barn bør departementet utvide kretsen av samiske organisasjoner som inkluderes i prosessen.

1. Situasjonen i den samiske skole er at vi ikke har læremidler i alle fag til tross for at samiske barn har rett til opplæring i og på samisk. I de fagene vi har læremidler finnes bare en versjon. Sametinget ønsker å oppnå et like bredt tilfang av samiske læremidler i alle fag, på sør- lule og nordsamisk, som det er læremidler på norsk. Læremidlene skal være av god kvalitet. Med dagens statlige bevilgninger til utvikling av samiske læremidler, og stadig revidering av læreplaner, vil det ta mange år før det samiske læremiddeltilbudet er tilfredstillende. Tilgangen til samiske læremidler må også sikres i opplæringsloven og friskoleloven, slik undervisningsmaterieell på norsk og sidemål er i dag.
2. Samiske barn har ikke lovfestet rett til barnehagetilbud på samisk, barnehageloven forplikter kun barnehagen å ta hensyn til samiske barns språk og kultur. Dette betyr at mange samiske barn ikke får et barnehagetilbud basert på samisk språk og kultur.
3. Opplæringsloven og friskoleloven sikrer ikke et samisk opplæringstilbud i tilstrekkelig grad. Retten til et samisk skoletilbud er ikke en individuell rettighet for eleven, men begrenses utfra geografi og antall elever som ønsker et slikt tilbud. Det er kun dersom eleven er bosatt innenfor et samisk distrikt at vedkommende har en individuell rett til opplæring i og på samisk.

I den forbindelse viser vi til uttalelse i FNs Human Rights Council, 31. august 2009 (A/HRC/12/33):

«Arbitrary administrative or legislative requirements, for example requiring a minimum number of indigenous students in schools outside indigenous communities before such services are provided, are not sufficient basis for determining whether it is possible to provide education in indigenous cultures and languages for indigenous children living

outside their communities. In order for a State to be able to attribute its failure to provide such education services to children living outside their communities, it must demonstrate that every effort has been made to use all resources that are at its disposition in an effort to satisfy, as a matter of priority, this obligation.»

4. Det er stor mangel på samiskspråklige lærere, fagpersoner innenfor blant annet spesialpedagogikk og øvrig personale i den samiske skolen. Dette er et alvorlig problem for tilgangen på samisk skoletilbud.
5. Det er særlig viktig å arbeide for å ivareta det helhetlige tilbudet for samiske elever med spesielle behov/funksjonsnedsettelse. Foresatte for barn med særskilte behov melder ofte om at skoleeiere har utfordringer med å tilrettelegge et spesialpedagogisk tilrettelagt opplæringstilbud, som også er på samisk og på grunnlag av samisk kultur. Disse elevene utgjør en sårbar gruppe, som er avhengig av å få et opplæringstilbud på grunnlag av sitt språk, sine kulturverdier og hvor opplæringstilbudet samtidig er tilpasset dem.
6. I departementets utkast, kapittel 8 Utdanning, fritid og kulturelle aktiviteter (art 28-31) nevnes nasjonale strategier for språk, lesing og skriving, språkløyper, for perioden 2016-2019. Samiske barn og unge står i en annen språklig situasjon enn enspråklig norske, og må ha andre lese- og skrivestrategier. Det er viktig å vurdere samiske barns/elevens behov i slike satsinger.
7. Videre nevnes strategien Lærerløftet – på lag for kunnskapsskolen, under overskriften grunnskolelærernes kompetanse i departementets utkast. Der nevnes fagene norsk , engelsk og matematikk, samiskfaget er utelatt.
8. Privatskoler er etter friskoleloven ikke forpliktet til å gi opplæring i og på samisk. I realiteten innebærer dette innskrenkede valgmuligheter for samiske elever som ønsker opplæring i og på samisk.
9. Når det gjelder gjennomføring av opplæringsløp er det blant samiske gutter en høy andel som ikke påbegynner eller gjennomfører videregående opplæring. Det kan tenkes at dette er et utslag av at skolesystemet ikke er tilpasset de behov som denne gruppen har. Program for bedre gjennomføring i videregående opplæring bør også inneholde tiltak som tar hensyn til kultur og kulturforskjellers mulige innvirkning på bortvalg av vgs.
10. For å beskytte urfolksbarn mot diskriminering må man legge forholdene til rette for forståelse, aksept og verdsettelse av kulturell diversitet. Dette kan oppnås gjennom å gi majoritetsbefolkningen tilstrekkelig kunnskap om urfolks kultur og språk. I Norge opplever samiske barn og unge rasisme og stigmatisering som trolig skyldes at majoritetsbefolkningen mangler kunnskap om den samiske befolkningens mangfold, historie og levemåte, både tidligere og i dag. Økt kunnskap om urbefolkningen bør inkluderes i undervisningen i skolen. Lærere må inneha denne kunnskapen, og det må sikres at lærebøker har riktig og tilstrekkelig informasjon om samene. Det eksisterer i dag svært lite og nesten ingen forskning om mobbing og diskriminering i samiske samfunn, barnehager og skoler. Forskning på dette området må prioriteres.
11. Barneverntjenesten i Norge tar ikke tilstrekkelig hensyn til samiske barns kulturelle og språklige bakgrunn (jf. BK art 30) ved overtakelse av omsorg for et samisk barn. Barn med samisk bakgrunn og språk plasseres ofte i norske fosterhjem, også der samiske fosterhjem er tilgjengelig. Dette er et overgrep mot det samiske barnet og en trussel mot samiske barns identitet og rettsikkerhet.

Barnet vil ha rett til opplæring i faget samisk hvor enn det bor i Norge, men bare dersom foreldrene krever det. For et barn som blir flyttet fra en samisk kommune, vil retten og muligheten til opplæring på samisk i alle fag, etter Kunnskapsløftet – samisk, og med utgangspunkt i samisk språk, kultur og samfunn, være avhengig av hvor mange andre barn i tilflytterkommunen som ønsker opplæring i og på samisk. Det samiske barnet

mister således sin individuelle rett til opplæring i og på samisk i alle fag. Barnet får heller ikke mulighet til å bli kjent med sin familie og sine slektninger, lære samiske verdier og samisk kultur og styrke egen samisk identitet på samme måte som hvis barnet hadde fått mulighet til å vokse opp i en samisk kommune.

12. Det foreligger i dag lite dokumentert kunnskap om samiske barn og unges helse generelt. For barn og unge som har vært under barnevernets omsorg finnes det ingen dokumentert kunnskap. For å kunne sikre samiske barn og unge en god psykisk og fysisk helse er det påkrevd at forskningsbasert kunnskap på feltet styrkes. Dette er særlig viktig for samiske barn under barnevernets omsorg.
13. Barneombudet i Norge har ikke samiskspråklig og -kulturell kompetanse. Dette medfører at samiske barn ikke har reell tilgang til Barneombudet, samt en begrensning av Barneombudets rolle som en som skal følge med på og ivareta også samiske barns interesser.
14. Forskning viser at samer er mer utsatt for vold enn majoritetsbefolkningen for øvrig. En stor del av disse overgrepene har skjedd i barndom. I Norge har vi ikke statistisk materiale om samiske barn og vold. Vi vet ikke omfang, hvilken type vold, hva som gjøres og hva som er gode hjelpetilbud for samiske voldsutsatte barn. Statistisk materiale om temaet er nødvendig for å fortsette kampen mot vold i den samiske befolkning.
15. I Norge er det etablert Barnehus som skal gi et helhetlig tilbud til barn og unge som har vært utsatt for vold og overgrep. Barnehuset i Tromsø har regionalt ansvar for alle samiske barn i det nordlige Norge, og tilbyr samisk språk og kulturkompetanse ved avhør. For samiske barn bosatt utenfor region Nord, finnes ikke samme språklige og kulturelle tilbud i Barnehus. Det er nødvendig å få på plass et språklig og kulturelt tilbud til alle samiske barn i Norge, uavhengig av bosted.
16. I departementets utkast, kapittel 3 om generelle prinsipper, barnets beste (art 3), er komiteens anbefalinger gjengitt. Komitten anbefaler parten å utarbeide retningslinjer for hvordan prinsippet skal anvendes i praksis, og lære opp alle som er involvert i prosessen med å finne ut hva som er best for barnet eller barna.

Sametinget ber om at barnets språklige og kulturelle identitet skal være en del av begrepet «barnets beste», og at dette skal innarbeides i retningslinjene.

17. Som påpekt i punktene ovenfor står samiske barns rettigheter etter Barnekonvensjonen svakere i Norge enn for barn av majoritetsbefolkningen. Dette gjelder både innenfor barnehage, utdanning, helse og barnevern.

For å sikre at de folkerettslige forpliktelsene blir overholdt initierte Sametinget etableringen av et utvalg som skal vurdere gjeldende ordninger, tiltak og regelverk knyttet til de samiske språkene. I 2014 etablerte Regjeringen i samarbeid med Sametinget Samisk språkutvalg. Utvalget skal levere sin NOU den 8. september 2016. Det forventes at utvalget vil komme med tilrådninger som vil forbedre situasjonen for samiske barn i barnehage, opplæringen og i helsesektoren.

Dearvvuodáiguin/Med hilsen

Brita Oskal Eira
fágajođiheadđji/fagleder - vuodđooahpahus

Margrethe Anti
ráđđeaddi/rådgiver